

MARIA JANUSZCZYK, ANETA KAŻMIERCZYK, MARZENA ŁABĘDZKA,
MILENA ZAWISTOWSKA-DĄBROWSKA

Zakaz korzystania z niektórych wyrobów pirotechnicznych jako instrument ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt – analiza rozwiązań prawnych na tle postulatów społecznych

The Prohibition of Certain Pyrotechnic Products as a Means of Environmental and Animal Welfare Protection – A Legal Analysis in the Light of Social Demands

Abstract

The issues of animal and environmental protection have increasingly been raised in the public debate, which is reflected in growing public support for restricting or prohibiting the use of certain pyrotechnic products. This phenomenon seems to go beyond seasonal emotions and is part of a broader discussion on changing the law in accordance with new ethical and environmental standards. The aim of this article is to analyse the current and proposed legislation on restricting the general use of F2 and F3 class fireworks in the light of interpretative directives arising from the Animal Welfare Act.

MARIA JANUSZCZYK – Szkoła Doktorska Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, ORCID – 0000-0001-8509-3418, e-mail: m.januszczyk@uw.edu.pl

ANETA KAŻMIERCZYK – doktor habilitowana nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, ORCID – 0000-0002-6137-6605, e-mail: kazmiera@uek.krakow.pl

MARZENA ŁABĘDZKA – adwokatka, członkini Stowarzyszenia Prawnicy na Rzecz Zwierząt, e-mail: labedzka.marzena@gmail.com

MILENA ZAWISTOWSKA-DĄBROWSKA – członkini Stowarzyszenia Prawnicy na Rzecz Zwierząt, ORCID – 0009-0000-8782-3808, e-mail: milena.zawistowska.mz@gmail.com

SŁOWA KLUCZOWE: prawna ochrona zwierząt, dobrostan zwierząt, ochrona środowiska, wyroby pirotechniczne, fajerwerki

KEY WORDS: animal protection law, animal welfare, environmental protection, pyrotechnic products, fireworks

1 | Wprowadzenie

W ostatnich latach dostrzegalne staje się coraz silniejsze akcentowanie w debacie publicznej postulatów dotyczących konieczności wzmacniania ochrony zwierząt oraz ochrony środowiska naturalnego. Jednym z przykładów wskazanej tendencji jest rosnące poparcie społeczne dla wprowadzenia ograniczeń lub całkowitego zakazu używania niektórych wyrobów pirotechnicznych. Wskazane zjawisko dotyczy w szczególności wyrobów generujących hałas o wysokim natężeniu lub zanieczyszczających środowisko. Wydaje się przy tym, że omawiane postulaty nie są wyłącznie emocjonalnym odzwierciedleniem corocznych obchodów noworocznych, ale stanowią część znacznie szerszej refleksji nad koniecznością rewizji dotychczasowych rozwiązań prawnych w kontekście kształtujących się w ostatnim czasie nowych standardów etycznych, ekologicznych i społecznych.

W publikacji przedstawiono obowiązujące oraz projektowane regulacje prawne dotyczące ograniczeń w zakresie korzystania z niektórych widowiskowych wyrobów pirotechnicznych. Celem niniejszego artykułu jest ocena zasadności postulowanych rozwiązań legislacyjnych w świetle podstawowych dyrektyw interpretacyjnych ustawy o ochronie zwierząt (dalej: u.o.z.)^[1]. Rozważania zostały przeprowadzone na tle mechanizmów proponowanych w ramach obywatelskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz zmianie niektórych innych ustaw^[2] ze względu na uzyskane przez projekt poparcie społeczne^[3] oraz trwające nad nim obecnie prace parlamentarne. Wspomniany projekt zawiera bowiem

¹ Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1570 ze zm.).

² Zob. <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/o/7C225A6275BE6A75C1258BB00058CC15/%24File/700.pdf> [dostęp: 26.05.2025 r.], dalej: druk nr 700.

³ Pod drukiem nr 700 podpisało się ponad 0,5 mln Polek i Polaków.

propozycję wprowadzenia zakazu używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych klasy F2 oraz F3.

Zestawienie przepisów regulujących korzystanie z wyrobów pirotechnicznych, a także uregulowań zawartych w unijnej dyrektywie w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku wyrobów pirotechnicznych^[4], z fundamentalnymi zasadami prawa ochrony zwierząt pozwala na przyjęcie, że wskazane postulaty *de lege ferenda* są w pełni uzasadnione. Stanowią one przy tym wyraz przemian zachodzących w świadomości społecznej w obszarze postrzegania konieczności ochrony środowiska oraz zwierząt. Jak wynika z analizy przeprowadzonej w niniejszej publikacji, proponowane zmiany są również możliwe do wprowadzenia do krajowego porządku prawnego.

2 | Korzystanie z wyrobów pirotechnicznych w obowiązującym stanie prawnym

Wytwarzanie, wprowadzanie do obrotu oraz używanie i korzystanie z wyrobów pirotechnicznych podlega licznym przepisom prawnym. Podstawowym aktem regulującym wskazaną materię jest ustawa o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (dalej: m.w.u.c.)^[5], która określa m.in. zasady wydawania zezwoleń na wytwarzanie, przechowywanie oraz używanie materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego. Zawiera ona także regulacje kształtujące zasady używania, przemieszczania i klasyfikację wyrobów pirotechnicznych oraz obowiązki podmiotów uczestniczących w procesie obrotu nimi i udostępniania ich na rynku.

Zgodnie z definicją zawartą w art. 3 pkt 35 m.w.u.c. wyrobami pirotechnicznymi są wyroby zawierające materiały pirotechniczne, stanowiące jedną z odmian materiałów wybuchowych, będące materiałem lub

⁴ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/29/UE z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku wyrobów pirotechnicznych (Dz.U. UE.L. z 2013 r. Nr 178, 27 ze zm.), dalej: dyrektywa 2013/29.

⁵ Ustawa z dnia 21 czerwca 2002 r. o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 2378).

mieszaniną materiałów przewidzianych do wytwarzania ciepła, światła, dźwięku, gazu, dymu lub kombinacji tych efektów w wyniku samopodtrzymującej, egzotermicznej reakcji chemicznej. Ustawa wyróżnia wyroby pirotechniczne do pojazdów, wyroby pirotechniczne przeznaczone do użytku teatralnego oraz wyroby pirotechniczne widowiskowe. Zgodnie z art. 62c ust. 1 pkt 1 m.w.u.c. widowiskowe wyroby pirotechniczne dzieli się na cztery klasy:

1. klasa F1 obejmuje wyroby, które podczas działania charakteryzują się bardzo niskim stopniem zagrożenia życia i zdrowia ludzi oraz mienia i środowiska, a także nieistotnym poziomem hałasu;
2. klasa F2 obejmuje wyroby, które podczas działania charakteryzują się niskim stopniem zagrożenia życia i zdrowia ludzi oraz mienia i środowiska, a także niskim poziomem hałasu;
3. klasa F3 obejmuje wyroby, które podczas działania charakteryzują się średnim stopniem zagrożenia życia i zdrowia ludzi oraz mienia i środowiska, a także nieszkodliwym dla zdrowia ludzi poziomem hałasu;
4. klasa F4 obejmuje wyroby, które podczas działania charakteryzują się wysokim stopniem zagrożenia życia i zdrowia ludzi oraz mienia i środowiska, a także nieszkodliwym dla zdrowia ludzi poziomem hałasu, przeznaczone do obsługi i użytku wyłącznie przez osoby posiadające wiedzę specjalistyczną.

W związku z tym, że w niniejszej publikacji rozważania prowadzone są na tle rozwiązań proponowanych w ramach druku nr 700, dalsza analiza dotyczyć będzie wyłącznie wyrobów pirotechnicznych klasy F2 i F3.

Obrót wyrobami klasy F2 oraz F3 nie wymaga uzyskania koncesji^[6], a do ich nabywania, przechowywania lub używania nie jest konieczne uzyskanie pozwolenia. Niezależnie od powyższego wszystkie wyroby pirotechniczne wprowadzane do obrotu lub udostępniane na rynku powinny spełniać wymagania określone w przepisach. W szczególności podlegają one ocenie zgodności w zakresie wymogów określonych w rozporządzeniu

⁶ Zob. art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 13 czerwca 2019 r. o wykonywaniu działalności gospodarczej w zakresie wytwarzania i obrotu materiałami wybuchowymi, bronią, amunicją oraz wyrobami i technologią o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 1743).

w sprawie wymagań bezpieczeństwa dla wyrobów pirotechnicznych^[7], które wskazuje, że maksymalny poziom natężenia emitowanego dźwięku – zarówno w przypadku wyrobów klasy F2, jak i F3 – nie może przekraczać 120 decybeli.

Należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 62zj m.w.u.c. wyroby pirotechniczne niespełniające wymogów określonych w ustawie mogą być prezentowane i używane na targach, wystawach i pokazach pod warunkiem wyraźnego uwidocznienia informacji o niezgodności wyrobu z wymaganiami ustawy. Choć ustawodawca wprowadził przy tym wymóg zapewnienia odpowiednich środków bezpieczeństwa, to jednak dopuszczenie możliwości wykorzystywania wyrobów niespełniających wymogów ustawowych należy ocenić negatywnie, bowiem mogą one działać w sposób nieprzewidywalny, co zwiększa ryzyko negatywnych następstw ich użytkowania. Co więcej, tego rodzaju wyroby mogą zawierać niebezpieczne substancje chemiczne lub powodować większe zanieczyszczenie środowiska naturalnego niż wyroby spełniające wymogi ustawowe. Oceny tej nie zmienia spostrzeżenie, że pojęcie „używanie” w kontekście wyrobów pirotechnicznych zostało zastrzeżone jedynie dla podmiotów profesjonalnych, a więc przedsiębiorców i jednostek naukowych^[8]. Przepis ten bowiem dodatkowo posługuje się nieostrym pojęciem „prezentowane”, które to nie zostało w żaden sposób zdefiniowane przez ustawodawcę.

Przepisy karne zawarte w m.w.u.c. wskazują, że nabywanie, przechowywanie lub używanie wyrobów pirotechnicznych bez wymaganego pozwolenia zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3. Wskazane regulacje nie będą jednak miały zastosowania w przypadku wyrobów klasy F2 i F3, ponieważ – jak już wspomniano – ich nabywanie, używanie i przechowywanie nie wymaga uzyskania pozwolenia. Nie oznacza to jednak, że korzystanie z tych wyrobów przez osoby prywatne w sposób dowolny i nieograniczony pozostaje bez jakichkolwiek konsekwencji prawnych. W istocie – chociaż nie zostało to przez ustawodawcę uregulowane wprost – istnieją przepisy, z których wywodzić należy zakaz korzystania z nich w miejscach publicznych. Pierwszym z nich jest art. 51 kodeksu

⁷ Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 3 czerwca 2016 r. w sprawie wymagań bezpieczeństwa dla wyrobów pirotechnicznych (Dz.U., poz. 818).

⁸ Zgodnie z art. 3 pkt 31 m.w.u.c. „używanie” oznacza prowadzenie przez przedsiębiorców i jednostki naukowe wszelkich prac związanych ze stosowaniem materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego, w tym wyrobów pirotechnicznych.

wykroczeń (dalej: k.w.)^[9], który, jak wskazują T. Bojarski i A. Michalska-Warias, „należy do najczęściej stosowanych przepisów prawa wykroczeń”^[10]. Przywołany przepis penalizuje zakłócanie spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego oraz wywoływanie zgorszenia poprzez krzyk, hałas, alarm lub inną czynność sprawczą o charakterze wybryku. Penalizacji podlegają również zachowania, które dodatkowo mają charakter chuligański lub których sprawca dopuszcza się, będąc pod wpływem alkoholu, środka odurzającego lub innych podobnych substancji. Oba czyny zagrożone są karą aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.

Ochronie prawnej na podstawie art. 51 k.w. podlega przede wszystkim szeroko rozumiany ład publiczny. W jego ramach szczególną rolę odgrywają takie wartości jak zapewnienie społecznego poczucia bezpieczeństwa i równowagi emocjonalnej, poszanowanie nocnego wypoczynku jako istotnego elementu zdrowia i dobrostanu jednostki, a także zachowanie norm moralnych i obyczajowych przyjętych w danym społeczeństwie^[11]. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 maja 2019 r.^[12], „użycie przez ustawodawcę określenia »zakłócenie« wskazuje, że chodzi o wywołanie gdzieś niepokoju, zamieszania naruszającego ustalony porządek, normy współżycia społecznego czy też naturalny bieg spraw, co w efekcie powoduje oburzenie, podenerwowanie lub zgorszenie”. Zakłócenie porządku publicznego będzie w tym przypadku polegało na wywołaniu sytuacji, która – w świetle panujących norm społecznych, obowiązującego prawa oraz konkretnego kontekstu miejsca i czasu – odbierana będzie jako nietypowa, zakłócająca ustalony porządek i utrudniająca ogólnie przyjęty sposób korzystania i funkcjonowania w przestrzeni publicznej. Zakłócenie spokoju publicznego będzie zaś takim oddziaływaniem na otoczenie, które zaburza wewnętrzne poczucie równowagi psychicznej osób postronnych, prowadząc do odczuwalnego dyskomfortu poprzez różnego rodzaju bodźce działające bezpośrednio na ludzkie zmysły^[13].

⁹ Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 2119 ze zm.).

¹⁰ Tadeusz Bojarski i Aneta Michalska-Warias, „Komentarz do art. 51,” w *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. Joanna Piórkowska-Flieger, Tadeusz Bojarski i Aneta Michalska-Warias (LEX/el., 2024).

¹¹ Szymon Krajnik, „Komentarz do art. 51,” w *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. Jerzy Lachowski (LEX/el., 2021).

¹² Wyrok SN z dnia 22 maja 2019 r., IV KK 219/18, LEX nr 2671214.

¹³ Wyrok SN z dnia 2 grudnia 1992 r., III KRn 189/92, LEX nr 162227.

Wydaje się, że w kontekście widowiskowych wyrobów pirotechnicznych największe znaczenie będzie miało zakłócanie porządku lub spokoju publicznego poprzez hałas, a więc dźwięk niepożądany, nieprzyjemny i uciążliwy w odczuciu przeciętnego człowieka, który ponadto może, ale nie musi, negatywnie oddziaływać na jego zdrowie. Jak wskazuje S. Krajnik, w przypadku kwalifikowania danego czynu jako wykroczenia z art. 51 k.w. pomocniczo należy posiłkować się przepisami rozporządzenia w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku^[14]. Przedmiotowe rozporządzenie, uwzględniając zarówno charakter obszaru oraz porę doby, wprowadza normy dotyczące dopuszczalnych poziomów emisji hałasu w środowisku, które to maksymalnie powinny osiągać wartość 70 decybeli, zaś ich przekroczenie może negatywnie oddziaływać na organizm człowieka i prowadzić do przeciążenia układu nerwowego, zakłócenia komunikacji werbalnej czy też utrudniania skutecznego wypoczynku^[15]. W orzecznictwie wprost zwrócono uwagę, że wybrykiem, o którym mowa w art. 51 k.w., „może być w szczególności używanie materiałów i środków pirotechnicznych”^[16]. Jak bowiem już wskazano, maksymalny poziom natężenia emitowanego dźwięku w przypadku wyrobów klasy F2 i F3 może osiągać nawet 120 decybeli.

Z dyspozycji art. 51 k.w. wynika, że znajduje on zastosowanie w przypadku zakłócenia spokoju, porządku publicznego, spoczynku nocnego albo wywoływania zgorszenia w miejscu publicznym. Przyjąć należy, że w tym kontekście istotne jest, aby skutki działania sprawcy dotknęły osoby przebywające w przestrzeni publicznej, niezależnie od tego, czy sam czyn został dokonany w miejscu publicznym, czy na terenie prywatnym. Kluczowe wydaje się bowiem to, że zachowanie sprawcy oddziałuje na otoczenie w sposób publiczny, a więc taki, który wpływa na jakąś liczbę nieoznaczonych osób przebywających w przestrzeni publicznej^[17]. Warte zauważenia wydaje się zatem, że korzystanie z widowiskowych wyrobów pirotechnicznych na terenie prywatnym jest dopuszczalne, o ile nie dochodzi przy tym do naruszenia art. 51 k.w. Jednakże twierdzenie, że korzystanie z takich wyrobów na terenie prywatnym jest zawsze legalne, stanowi pewnego rodzaju nadużycie, bowiem przyjęcie takiej wykładni art. 51 k.w.

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 112).

¹⁵ Szymon Krajnik, „Komentarz do art. 51”.

¹⁶ Wyrok NSA z dnia 4 czerwca 2008 r., II OSK 268/o8, LEX nr 465053.

¹⁷ Radosław Krajewski, „Wykroczenia wybryku i nieobyczajnego wybryku,” *Przegląd Sądowy*, nr 11-12 (2010): 119.

prowadziłoby do zupełnie iluzorycznej ochrony przed naruszaniem ładu publicznego^[18].

Jedną z kluczowych regulacji ochronnych ustawy o lasach (dalej: u.l.)^[19], która jednocześnie ma doniosłe znaczenie z punktu widzenia poruszanych zagadnień, jest norma wyrażona w treści art. 30 u.l. Regulacja ta wprowadza zakazy obowiązujące w lesie, wśród których szczególnie istotny jest zakaz płoszenia dziko żyjących zwierząt oraz hałasowania. Wspomniane zakazy znajdują zastosowanie w przypadku każdego lasu, niezależnie od tego, czy ich właścicielem jest Skarb Państwa, czy osoba prywatna^[20], jednak w ustawie nie określono sankcji przewidzianych za ich naruszenie. W tym zakresie konieczne jest odwołanie się do przepisów zawartych w kodeksie wykroczeń, bowiem zgodnie z art. 165 k.w. złośliwe płoszenie dziko żyjących zwierząt, w tym poprzez korzystanie w lesie z wyrobów pirotechnicznych generujących hałas, zagrożone jest karą aresztu albo nagany, chyba że czyn ten zagrożony jest karą surowszą na mocy odrębnych przepisów^[21]. W przypadku wolno żyjących zwierząt kręgowych każdorazowo konieczne jest przy tym rozważenie możliwości pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej na podstawie przepisów zawartych w ustawie o ochronie zwierząt. Zgodnie bowiem z regulacjami tej ustawy złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt zostało wprost zakwalifikowane jako przestępstwo znęcania się nad zwierzętami, które na podstawie art. 35 ust. 1a u.o.z. zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3.

¹⁸ Dla przykładu należy wskazać chociażby niemożność – przy przyjęciu przeciwnej do zaprezentowanej interpretacji art. 51 k.w. – pociągnięcia sprawców do odpowiedzialności karnej w przypadku korzystania z tego rodzaju wyrobów pirotechnicznych poprzez odpalanie ich na balkonie w centrum miasta. Podobnie kształtuje się ta sytuacja w kwestii ewentualnej odpowiedzialności cywilnej na gruncie art. 144 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1061 ze zm.). Zob. więcej Barbara Baran, *Prawo cywilne dla zarządców nieruchomości* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2009), 85.

¹⁹ Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 567).

²⁰ Bartosz Rakoczy, „Komentarz do art. 30,” w *Ustawa o lasach. Komentarz* (LEX/el., 2011).

²¹ Jak wskazują D. Danecka oraz W. Radecki, „działanie w sposób złośliwy oznacza działanie nie tylko umyślne w zamiarze bezpośrednim, lecz także nieuważane żadną obiektywną potrzebą i podjęte w celu osiągnięcia właśnie jakiejś złośliwej satysfakcji, że zwierzę zostanie przestraszone, zmuszone do ucieczki [...]”, co w praktyce może znacznie utrudnić jego egzekwowanie. Zob. Daria Danecka i Wojciech Radecki, „Komentarz do art. 30,” w *Ustawa o lasach. Komentarz*, wyd. 4 (LEX/el., 2024).

Podobną regulację odnaleźć można w art. 15 ust. 1 pkt 20 ustawy o ochronie przyrody (dalej: u.o.p.)^[22], który stanowi o zakazie zakłócania ciszy na terenie parków narodowych oraz rezerwatów przyrody. Chociaż nie jest to zakaz bezwzględny, to żadna z przesłanek zawartych w art. 15 u.o.p. nie legitymizuje korzystania z wyrobów pirotechnicznych, stąd na gruncie niniejszej publikacji wskazana kwestia nie wymaga szerszego omówienia.

Przepisem kodeksowym, który wprost odwołuje się do omawianych zagadnień, jest art. 83 k.w., w myśl którego nieostrożne obchodzenie się z materiałami wybuchowymi, a więc także wyrobami pirotechnicznymi, zagrożone jest karą aresztu, grzywny albo karą nagany. Warto podkreślić, że „nieostrożne obchodzenie się” będzie w tym przypadku oznaczać wszelkie działania lub zaniechania, które odbiegają od powszechnie przyjętych, nawet niesformalizowanych, a wynikających z doświadczenia życiowego zasad ostrożności, jakie powinny być stosowane przy posługiwaniu się substancjami niebezpiecznymi, które potencjalnie mogą stwarzać zagrożenie dla życia, zdrowia lub mienia^[23].

Sprowadzenie zdarzenia zagrażającego życiu lub zdrowiu wielu osób albo mieniu w wielkich rozmiarach^[24], które ma postać m.in. pożaru lub eksplozji materiałów wybuchowych lub łatwopalnych, jest natomiast przestępstwem stypizowanym w art. 163 § 1 kodeksu karnego (dalej: k.k.)^[25], zagrożonym karą pozbawienia wolności w wymiarze od roku do 10 lat. Przestępstwo to może polegać na nagłym i intensywnym uwolnieniu energii lub rozprzestrzenieniu substancji o właściwościach trujących, duszących lub żrących. Za substancje trujące uznaje się związki chemiczne, które po wnikięciu do organizmu lub zetknięciu ze skórą mogą zagrażać zdrowiu lub życiu nie tylko człowieka, ale także innych istot żywych, w tym

²² Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1478 ze zm.).

²³ Joanna Piórkowska-Flieger, „Komentarz do art. 83,” w *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. Tadeusz Bojarski, Aneta Michalska-Warias i Joanna Piórkowska-Flieger (LEX/el., 2024).

²⁴ Mienie „w wielkich rozmiarach” powinno być przy tym rozpatrywane w kontekście aspektów przestrzennych, a nie w kontekście jego wartości (zob. więcej m.in. w wyroku SA we Wrocławiu z dnia 27 sierpnia 2015 r., II AKa 191/15, LEX nr 1820969; Tomasz Sawicki, „Przestępstwo sprowadzenia pożaru,” *Prokuratura i Prawo*, nr 7 – 8 (2005): 231 – 235.

²⁵ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 383).

zwierząt^[26]. Samo już sprowadzenie bezpośredniego niebezpieczeństwa takiego zdarzenia penalizowane jest na podstawie art. 164 k.k.

Tytułem zakończenia wywodu w przedmiocie przepisów odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do zagadnienia postępowania z wyrobami pirotechnicznymi należy wskazać, że na podstawie art. 40 ust. 3 ustawy o samorządzie gminnym^[27] – w zakresie nieuregulowanym w innych przepisach prawa powszechnie obowiązującego – rada gminy może wydawać przepisy porządkowe, jeżeli jest to niezbędne dla ochrony życia lub zdrowia obywateli oraz dla zapewnienia porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego. Podobną kompetencję otrzymał również wojewoda na gruncie art. 60 ust. 1 ustawy o wojewodzie i administracji rządowej w województwie^[28]. W związku z tym, że korzystanie z wyrobów pirotechnicznych może generować zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi, a także środowiska, zwierząt oraz mienia, niektóre z jednostek samorządu terytorialnego zdecydowały się podjąć próbę wprowadzenia ograniczeń w tym zakresie w drodze aktów prawa miejscowego^[29] lub stosownych rozporządzeń porządkowych^[30]. Niektóre z zakazów w nich ustanowionych obowiązują także w okresie noworocznym, a celem ich wprowadzenia jest m.in. konieczność ochrony zwierząt^[31].

²⁶ Marek Kulik, "Komentarz do art. 163," w *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, red. Magdalena Budyn-Kulik, Patrycja Kozłowska-Kalisz, Marek Mozgawa i Marek Kulik (LEX/el., 2025).

²⁷ Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1465 ze zm.).

²⁸ Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 428).

²⁹ M.in. uchwała nr XXXVI/293/06 Rady Miejskiej w Sulęcinie z dnia 26 kwietnia 2006 r. w sprawie zakazu używania materiałów i wyrobów pirotechnicznych (Dz.Urz. Woj. Lubus. 2006 r. Nr 44, poz. 989); uchwała nr XLII/339/2022 Rady Gminy Gniewino z dnia 29 listopada 2022 r. w sprawie ustanowienia zakazu używania wyrobów pirotechnicznych na terenie gminy Gniewino (Dz.Urz. Woj. Pomor. z 2022 r., poz. 5123).

³⁰ M.in. rozporządzenie porządkowe nr 1/09 Wojewody Podlaskiego z dnia 24 grudnia 2009 r. w sprawie zakazu używania wyrobów pirotechnicznych (Dz.Urz. Woj. Podla. z 2009 r. Nr 239, poz. 2957) oraz rozporządzenie porządkowe nr 23 Wojewody Lubelskiego z dnia 20 grudnia 2024 r. w sprawie ograniczenia używania wyrobów pirotechnicznych na terenie województwa lubelskiego (Dz.Urz. Woj. Lubel. z 2024 r., poz. 6722).

³¹ Uchwała nr XV/181/2019 Rady Miasta Zakopane z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie zakazu odpalania fajerwerków, petard, ogni sztucznych i innych materiałów pirotechnicznych w okresie całorocznym na terenie Miasta Zakopane (Dz.Urz. Woj. Małop. z 2019 r., poz. 9981.).

Możliwość ustanawiania tego rodzaju przepisów w drodze aktów prawa miejscowego pozostaje poza zakresem prowadzonych rozważań^[32], jednak w tym miejscu należy podzielić pogląd wyrażony przez A. Jakubowskiego, zgodnie z którym „analiza orzecznictwa sądów administracyjnych pozwala sformułować wniosek o dalece restrykcyjnym podejściu judykatury do możliwości stanowienia przepisów porządkowych w jednostkach samorządu terytorialnego”^[33].

3 | Wpływ niektórych wyrobów pirotechnicznych na środowisko

Istotne jest, iż z perspektywy poruszanych w niniejszej publikacji zagadnień wszystkie wyroby pirotechniczne widowiskowe powinny być projektowane i wytwarzane z materiałów ograniczających do minimum zagrożenie dla życia i zdrowia ludzi oraz dla mienia i środowiska naturalnego^[34]. Choć wyroby te są powszechnie dostępne, ich wpływ na środowisko wydaje się znaczący. Chodzi tu przede wszystkim o ich negatywne oddziaływanie poprzez zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby czy generowanie odpadów, które mogą być powodowane zarówno rozrzutem odłamków powstających w czasie działania tych wyrobów, jak i pozostawianymi w środowisku kartonowymi tubami, plastikowymi elementami, resztkami prochu czy opakowaniami.

Podczas wybuchu fajerwerków do atmosfery uwalniane są różne substancje chemiczne, w tym metale ciężkie i pyły zawieszone. Badania przeprowadzone przez naukowców z Akademii Nauk Republiki Czeskiej

³² Te zostały poczynione w dość obszernym zakresie przykładowo przez Ewę Szewczyk. Zob. Ewa Szewczyk, „Humane Protection of Animals Against the Effects of Fireworks Displays,” *Studia Iuridica Lublinensia*, vol. 30, nr 3 (2021): 227 – 238.

³³ Aleksander Jakubowski, „Swoboda stanowienia przepisów porządkowych przez organy jednostek samorządu terytorialnego,” w *Kryzys, stagnacja, renesans? Prawo administracyjne przyszłości. Księga jubileuszowa profesora dr hab. Jacka Jagielskiego*, red. Maksymilian Cherka et al. (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 643.

³⁴ Zob. załącznik nr I dyrektywy 2013/29.

(AVČR)^[35] wykazały, że materiały pirotechniczne emitują ogromne ilości chemikaliów, a w efekcie korzystania z nich każdego roku do atmosfery trafia około 12,5 tony magnezu, 0,8 tony tytanu i 1,2 tony rubidu. Intensywne kolory widoczne podczas wybuchu zawdzięcza się wykorzystywaniu metali w produkcji tego rodzaju wyrobów. Używanie petard prowadzi zaś do corocznej emisji 10,5 tony baru, 1 tony strontu i około 0,5 tony miedzi, dzięki którym uzyskuje się odpowiednie efekty kolorystyczne. W składzie materiałów pirotechnicznych można znaleźć również czerwony fosfor, siarkę oraz sproszkowany cynk.

Jak wskazują naukowcy, przy niekorzystnych warunkach atmosferycznych w trakcie sylwestrowych pokazów, stężenie baru w powietrzu może wzrosnąć nawet 580 razy. W przypadku miedzi, strontu i rubidu wartości te wzrastają około 70–90 razy^[36]. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska – na podstawie danych dostarczonych ze stacji monitoringu powietrza – wprost stwierdził „znaczący wpływ fajerwerków na zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM₁₀ i PM_{2,5} w noc sylwestrową”^[37]. Większość stosowanych mieszanin pirotechnicznych opiera się na związkach nieorganicznych, które dominują zarówno w strukturze materiałów wyjściowych, jak i w produktach ich spalania. Substancje uwalniane w trakcie eksplozji fajerwerków w postaci gazów przedostają się do atmosfery, a następnie osiadają na powierzchniach, co prowadzi do intensywnego zapylenia środowiska. Taki stan rzeczy wpływa więc nie tylko na jakość powietrza, ale także na glebę, wodę oraz organizmy żywe, które pozostają w bezpośrednim kontakcie z tymi zanieczyszczeniami^[38].

Wyroby pirotechniczne zawierają również znaczne ilości tworzyw sztucznych, które pełnią w nich różnorodne funkcje konstrukcyjne. Najczęściej są to elementy takie jak stabilizatory baterii fontann, a także nakładki na głowice rakiet, taśmy montażowe oraz osłony lontów. Dodatkowym źródłem plastiku są folie polimerowe stosowane do zabezpieczenia

³⁵ Akademie věd České republiky, „Toxické ohňostroje a pyrotechnika. Během světelné show se do prostředí snesou desítky tun toxických látek - tisková zpráva,” (27.12.2022), <https://www.avcr.cz/export/sites/avcr.cz/.content/galerie-obrazku/aktuality/2022/UH-UHP-toxicke-ohnostroje-2712i.pdf> [dostęp: 8.06.2025].

³⁶ Ibidem.

³⁷ Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, „Wpływ fajerwerków na jakość powietrza atmosferycznego w Polsce,” (2022/2023), <https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/show/1004263#> [dostęp: 8.06.2025].

³⁸ Bożena Kukfisz, Jakub Rakus i Robert Piec, „Analiza obciążeń środowiskowych wywołanych produktami spalania wybranych mieszanin pirotechnicznych,” *Materiały Wysokoenergetyczne*, nr 11(2019): 129.

poszczególnych komponentów. Na podstawie badań prowadzonych w Niemczech szacuje się, że rocznie do produkcji fajerwerków zużywa się w sumie około 3100 ton polimerów, z czego aż 530 ton przedostaje się bezpośrednio do środowiska, często w sposób zupełnie niekontrolowany. Pozostała część może pozostawać w miejscu odpalenia wyrobu, co daje szansę na jej zbiórkę i odpowiednie zutylizowanie, o ile ich użytkownicy zachowają wysoki poziom odpowiedzialności i zadbają o właściwe postępowanie z odpadem^[39].

Należy mieć także na uwadze, że zwierzęta, a w szczególności zwierzęta wolno żyjące, stanowią integralny element środowiska naturalnego^[40], przez co nie mogą zostać pominięte w kontekście oceny wpływu wyrobów pirotechnicznych na środowisko. Poza względami czysto faktycznymi za przyjęciem tego toku rozumowania przemawia również brzmienie art. 81 ustawy Prawo ochrony środowiska^[41], który wskazuje, że ochrona zasobów środowiska realizowana jest na podstawie ustawy oraz przepisów szczególnych, w tym regulacji zawartych w ustawie o ochronie zwierząt oraz ustawie o ochronie przyrody. Najwłaściwsze wydaje się więc przyjęcie perspektywy integrującej prawną ochronę zwierząt w kompleksowy obszar przepisów traktujących je z jednej strony jako pewien zbiorczy zasób ekosystemu, a z drugiej – o czym będzie jeszcze mowa – jako istoty, których życie, zdrowie i dobrostan zostały sklasyfikowane jako szczególny przedmiot indywidualnej ochrony.

³⁹ Jörg M. Woidasky et al. "Environmental Effects of Fireworks with Special Consideration of Plastic Emissions," Manuscript, initially submitted to *Konferenzband zur 15. Recy&DepoTech 2020*, 18–20.11.2020, Leoben/Österreich, 7. https://www.researchgate.net/publication/348382340_Environmental_effects_of_fireworks_with_special_consideration_of_plastic_emissions [dostęp: 8.06.2025].

⁴⁰ Michał Gabriel-Węglowski, *Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt* (Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 2008), 35–39.

⁴¹ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2025 r., poz. 647).

4 | Wpływ niektórych wyrobów pirotechnicznych na dobrostan zwierząt

Korzystanie z wyrobów pirotechnicznych ma niepowetowany wpływ na zwierzęta. Stwierdzenie to odnosi się zarówno do zwierząt dzikich, gospodarskich, jak i domowych. Wyroby pirotechniczne wykorzystywane są bowiem zarówno w przestrzeniach miejskich, jak i na terenach mniej zurbanizowanych, w tym w pobliżu lasów, łąk oraz innych naturalnych siedlisk zwierząt. Badania dotyczące hałasu antropogenicznego wskazują, że większość gatunków zwierząt narażona jest na jego negatywne skutki. Hałas generowany przez człowieka wpływa bezpośrednio na wiele gatunków płazów, gadów, ryb, ptaków i ssaków, co determinuje konieczność traktowania go jako istotnego czynnika zmian środowiskowych oraz formę zanieczyszczenia, która zaburza normalne funkcjonowanie ich organizmów^[42]. Stwierdza się również, że zarówno hałas, światło, jak i zanieczyszczenie generowane wyrobami pirotechnicznymi wywołuje duży niepokój u zwierząt, co stanowi istotny problem dla ich dobrostanu^[43]. Częstokroć są to reakcje panicznej ucieczki, które mogą prowadzić do poważnych obrażeń, a w skrajnych przypadkach nawet do utraty przez nie życia.

Szczególnie alarmujący jest wpływ korzystania z wyrobów pirotechnicznych na ptaki, u których w trakcie obchodów sylwestrowych – poza silnym stresem – dostrzega się wyraźne reakcje fizjologiczne takie jak zwiększone koszty energetyczne, zakłócenie nocnego okresu odpoczynku oraz utratę orientacji. Silny stres może z kolei generować zarówno krótko-, jak i długotrwałe skutki takie jak m.in. zmniejszenie powodzenia lęgowego czy też ogólna osłabiona kondycja ciała^[44]. Jak wskazuje Państwowa Rada Ochrony Przyrody, eksplozje sztucznych ogni oddziałują na zwierzęta w promieniu co najmniej 10 km^[45]. Badania przeprowadzone w Holandii dowodzą,

⁴² Hansjoerg. P. Kunc i Rouven Schmidt, "The Effects of Anthropogenic Noise on Animals: A Meta-Analysis," *Biology Letters*, vol. 15, issue 11 (2019): 4 – 5.

⁴³ Claudia A.F. Waschler, Walter Arnold i Kurt Kotrschal, "Effects of Severe Anthropogenic Disturbance on the Heart Rate and Body Temperature in Free-Living Greylag Geese (*Anser anser*)," *Conservation Physiology*, vol. 10, issue 1, (2022): 7.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Apel Państwowej Rady Ochrony Przyrody o powstrzymanie się od używania wyrobów pirotechnicznych jako wyrazu świętowania, w trosce o środowisko, zwierzęta i nas samych, (24.12.2024), <https://prop.gov.pl/wp-content/uploads/2024/12/Apel-PROP-o-ciche-noce.pdf> [dostęp: 8.06.2025].

że nagła, zsynchronizowana detonacja wyrobów pirotechnicznych podczas obchodów Nowego Roku powoduje reakcje w postaci ucieczki ptaków na niespotykaną skalę^[46]. Ponadto udokumentowanych zostało kilka przypadków masowej śmiertelności ptaków w wyniku zakłóceń spowodowanych fajerwerkami. Również w Polsce zjawisko to zostało poddane monitoringowi zainicjowanemu przez Fundację Szklane Pułapki. Na terenie kilku województw w noworoczny poranek odnaleziono 116 martwych ptaków^[47]. Należy jednak podkreślić, że opisywana inicjatywa ma charakter społeczny, przez co jej zasięg terytorialny oraz liczba osób zaangażowanych w poszukiwanie ptaków są znacznie ograniczone^[48].

Zwierzęta gospodarskie oraz domowe również wykazują zachowania lękowe w reakcji na pokazy fajerwerków. Przykładowo jedynie wspomnieć można, że z badań ankietowych wynika, że niemal 80% opiekunów koni dostrzega u nich oznaki niepokoju lub silnego stresu. Najczęściej obserwowanymi reakcjami były podbieganie i próby ucieczki, w tym przeskakiwanie przez ogrodzenia, które są mechanizmem obronnym na szkodliwe bodźce^[49]. Podobne silne reakcje stresowe zostały stwierdzone u psów, kotów, a także świnek morskich i królików^[50].

⁴⁶ Bart Hoekstra et al., "Fireworks Disturbance Across Bird Communities," *Frontiers in Ecology and the Environment*, vol. 22, issue 1 (2024): 1 – 2.

⁴⁷ Ewa Zyśk-Gorczyńska i Michał Żmihorski, *Podsumowanie akcji „Hangover bird count – noworoczne liczenie martwych ptaków”* (2023). Zob. <https://szklanepulapki.pl/my-o-ptakach/> [dostęp: 8.06.2025].

⁴⁸ Należy również nadmienić, że w 2023 r. w wyniku wystrzałów noworocznych (które wywołały ataki serca oraz urazy mechaniczne w trakcie podejmowanych prób ucieczki) w jednym z ośrodków rehabilitacji zmarło dziewięć ptaków. Zob. więcej: Polsat News, *Fajerwerki zabiły dziewięć ptaków w Ośrodku Rehabilitacji Zwierząt „Puchacz”* (4.01.2023), https://www.polsatnews.pl/wideo/fajerwerki-zabily-dziewiec-ptakow-w-osrodku-rehabilitacji-zwierzat-puchacz_6814720/ [dostęp: 8.06.2025]. Strat podopiecznych (ptaków, saren, wiewiórek i innych dzikich zwierząt, które miały powrócić na wolność) doświadczyły również ośrodki takie jak m.in. Jezurkowo Ośrodek Rehabilitacji Zwierząt, Ośrodek Leśne Pogotowie w Mikołowie-Jamnej, Fundacja Ośrodek Leczenia i Rehabilitacji Dzikich Zwierząt Puchaczówka.

⁴⁹ Gabriella Gronqvist, Chris Rogers i Erica Gee, "The Management of Horses during Fireworks in New Zealand," *Animals*, nr 6 (20) (2016): 6 – 7.

⁵⁰ Stefanie Reimer, "Not a One-Way Road – Severity, Progression and Prevention of Firework Fears in Dogs," *PLoS ONE*, nr 14 (9) (2019); Claire Hargrave, "Firework Fears and Phobias in Companion Animals – Why Do We Let Owners Take the One in Two Chance?," *The Veterinary Nurse*, nr 9 (7) (2018); James A. Oxley et al., *Owner Perceptions of the Effects of Fireworks on Rabbits and Guinea Pigs*. Poster session

5 | Ocena zasadności wprowadzenia ograniczeń w zakresie korzystania z niektórych wyrobów pirotechnicznych w świetle dyrektyw interpretacyjnych ustawy o ochronie zwierząt

Każde zwierzę – niezależnie od jego przynależności gatunkowej – podlega szczególnej, indywidualnej ochronie na podstawie przepisów ustawy o ochronie zwierząt. Zgodnie z art. 1 ust. 1 u.o.z. zwierzę, jako istota żyjąca, zdolna do odczuwania cierpienia, nie jest rzeczą, a człowiek zobowiązany jest do zapewnienia mu poszanowania, ochrony i opieki. Wskazana norma bez wątpienia wyznacza fundamenty ideowe oraz moralne, na których oparto w zasadzie całą systemową ochronę zwierząt^[51], bowiem stanowi ona punkt wyjścia dla pozostałych regulacji wchodzących w zakres prawa ochrony zwierząt zawartych zarówno w tej ustawie, jak i poza nią. Jak słusznie wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu, art. 1 ust. 1 u.o.z. wyznacza dyrektywę interpretacyjną, którą każdorazowo należy uwzględniać przy dokonywaniu wykładni przepisów dotyczących zwierząt. Sąd podkreślił przy tym, że „wszelkie środki prawne podejmowane w stosunku do zwierząt powinny mieć na względzie ich dobro, a przede wszystkim prawo do istnienia”^[52].

Nie bez znaczenia pozostaje również normatywne znaczenie art. 5 u.o.z., w którym sformułowano generalny obowiązek humanitarnego traktowania każdego zwierzęcia, przez który należy rozumieć postępowanie ze zwierzęciem w sposób uwzględniający jego potrzeby oraz konieczność zapewnienia mu odpowiedniego poziomu opieki i ochrony. Jak wskazuje T. Pietrzykowski, podstawowe zasady wyznaczane przepisami ustawy o ochronie zwierząt implikują konieczność odpowiedniego traktowania zwierząt ze względu na ich świadomość doznaniową, a więc zdolność do odczuwania bólu oraz cierpienia^[53]. W aktualnym porządku prawnym ochrona zwierząt znajduje więc swój wyraz w nałożonym na człowieka obowiązku działania

presented at UFAW Animal Welfare Conference: Recent Advances in Animal Welfare Science VI (United Kingdom, 2018).

⁵¹ Karolina Kuszlewicz, *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 37 – 41.

⁵² Wyrok WSA w Poznaniu z dnia 29 sierpnia 2018 r., IV SA/Po 332/18, LEX nr 2547468.

⁵³ Tomasz Pietrzykowski, *Prawo ochrony zwierząt. Pojęcia, zasady, dylematy* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 53.

polegającym na zapewnieniu zwierzętom ochrony, a także opieki oraz obowiązku powstrzymania się od określonych zachowań, które mogłyby wywołać u nich negatywne odczucia, w szczególności ból lub cierpienie. Ustawodawca przyjął tym samym model ochrony, w którym to człowiek – jako istota sprawcza – ponosi odpowiedzialność za zapewnienie zwierzętom odpowiednich warunków bytowych, a także umożliwienie realizacji ich potrzeb zarówno gatunkowych, jak i indywidualnych.

Normy zawarte w art. 1 ust. 1 oraz art. 5 u.o.z. służą więc realizacji ustawowo chronionych wartości, jakimi są życie, integralność fizyczna oraz psychiczny dobrostan co najmniej wszystkich zwierząt kręgowych. Tym samym dobro każdego indywidualnego zwierzęcia^[54] – rozumiane jako wolność od nieuzasadnionej krzywdy ze strony człowieka – stanowi przedmiot ochrony prawnej o charakterze autonomicznym. Wynikające ze wspomnianych przepisów normy i obowiązki adresowane do ludzi wyznaczają aksjologiczne podstawy systemu ochrony zwierząt^[55]. Ustanawiają one nie tylko interpretacyjny kierunek dla pozostałych przepisów ustawy o ochronie zwierząt, lecz także kształtują etyczny i normatywny standard relacji człowiek–zwierzę, który powinien być respektowany przez wszystkie podmioty objęte zakresem jego stosowania.

Wskazać również należy, że każde zadawanie lub świadome dopuszczanie do zadawania zwierzęciu bólu lub cierpienia zostało uznane przez ustawodawcę za przestępstwo znęcania się nad nim, które zagrożone jest karą pozbawienia wolności do lat 3^[56]. Ochrona przed niewłaściwym traktowaniem ze strony człowieka obejmuje więc zarówno sferę doznań fizycznych, jak i psychicznych^[57]. Nie każde zachowanie sprawcy musi przy tym prowadzić do wyraźnego pogorszenia stanu zdrowia zwierzęcia, bowiem może dojść do takiego zdarzenia, w którym pojawi się u niego cierpienie natury psychicznej, nie pozostawiające jednocześnie zauważalnych śladów na jego zdrowiu fizycznym^[58]. Dla bytu omawianego przestępstwa

⁵⁴ Marek Mozgawa, „Prawnokarne aspekty ochrony zwierząt,” w *Prawna ochrona zwierząt*, red. Marek Mozgawa (Lublin: Oficyna Wydawnicza Verba, 2002), 168.

⁵⁵ Emil Kruk, „Komentarz do art. 2,” w *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*, red. Emil Kruk i Michał Rudy (Warszawa: Wolters Kluwer, 2024), 58.

⁵⁶ Zob. art. 6 ust. 2 w zw. z art. 35 ust. 1a u.o.z.

⁵⁷ Zob. m.in. Wojciech Radecki, *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz* (Warszawa: Difin, 2015), 78; Katarzyna Topczewska, *Ustawa o ochronie zwierząt – informator prawny dla praktyków* (Warszawa: Wydawnictwo Mazovia, 2018), 10.

⁵⁸ Stowarzyszenie Prawnicy na Rzecz Zwierząt, *Ustawa o ochronie zwierząt – informator dla funkcjonariuszy Policji* (Warszawa 2025), 10.

konieczne jest zaistnienie winy umyślnej w zamiarze bezpośrednim po stronie sprawcy. Jak jednak wskazał Sąd Najwyższy,

zamiar ten badać należy w odniesieniu do samej czynności sprawczej, nie zaś do woli sprawcy zadania bólu lub cierpienia zwierzęciu. Ból lub cierpienie zwierzęcia mają charakter zobiektywizowany i ich rzeczywisty byt jest niezależny od tego, czy sprawca wprost do nich dążył. Przedmiotem ochrony ustawowej jest bowiem ochrona zwierząt przed cierpieniem i bólem, zaś na ich doznanie nie ma w praktyce wpływu motywacja sprawcy^[59].

Zgodnie z zasadami klasyfikacji wyroby należące do klasy F2 cechują się niskim stopniem zagrożenia dla życia, zdrowia i środowiska oraz niskim poziomem hałasu, natomiast te zaliczane do klasy F3 charakteryzują się średnim stopniem zagrożenia, przy zachowaniu poziomu hałasu uznawanego za nieszkodliwy dla zdrowia człowieka^[60]. Należy jednak wyraźnie podkreślić, że ocena zagrożenia oraz poziomu hałasu w obu wskazanych powyżej klasach odnosi się wyłącznie do progu wrażliwości ludzkiego układu słuchowego oraz standardów bezpieczeństwa opracowanych z myślą o człowieku. Tymczasem wiele gatunków zwierząt, zarówno udomowionych, jak i dzikich, wykazuje odmienną percepcję bodźców akustycznych, w tym znacznie niższy próg tolerancji na dźwięki o dużym natężeniu, a także wrażliwość na częstotliwości niesłyszalne przez ludzi. W konsekwencji dźwięk uznany za neutralny dla człowieka może u zwierząt wywoływać silny stres, dezorientację, zaburzenia behawioralne, a nawet fizyczny ból^[61].

W świetle konieczności traktowania zwierząt w sposób humanitarny – jako istot żyjących, zdolnych do odczuwania cierpienia – wszelkie działania

⁵⁹ Wyrok SN z dnia 19 października 2023 r., I KK 84/23, LEX nr 3720564. Podobnie SN w wyroku z dnia 7 lipca 2020 r., II KK 222/19, OSNKW 2020, nr 9–10, poz. 40.

⁶⁰ Magdalena Czerwińska, Izabela Mazur i Łukasz Wieja, "Zagrożenia terrorystyczne związane z wykorzystaniem materiałów pirotechnicznych," w *Kryminologia i prawo karne wobec zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, red. Łukasz B. Pilarz (Lublin: Wydawnictwo Naukowe TYGIEL, 2022), 84.

⁶¹ M.in. Christine Erbe et al., "The Effects of Noise on Animals," w *Exploring Animal Behavior Through Sound: Volume 1*, red. Christine Erbe i Jeanette A. Thomas (Springer 2022), 459 – 506; Giulio Arcangeli et al., "Neurobehavioral Alterations from Noise Exposure in Animals: A Systematic Review," *International Journal of Environmental Research and Public Health* 20, nr 1 (2023): 591; Jan Brouček, "Effects of Noise on Performance, Stress, and Behaviour of Animals: A Review," *Slovak Journal of Animal Science*, nr 47 (2014): 111 – 123.

człowieka, które mogą prowadzić do zadawania im nieuzasadnionego bólu, stresu lub innych form cierpienia, powinny być poddawane rygorystycznej ocenie aksjologicznej oraz prawnej. W tym kontekście należy stanowczo podnieść, że poszukiwanie uzasadnienia dla blokowania wzrostu poziomu ochrony zapewnianej zwierzętom jedynie w imię realizacji celów rozrywkowych lub gospodarczych człowieka pozostaje nie do pogodzenia z aksjologicznym fundamentem ustawy o ochronie zwierząt. Tego rodzaju wykładnia prowadzi bowiem do relatywizacji ochrony życia, zdrowia i dobrostanu istot żywych oraz deprecjonowania ich interesu prawnego względem dóbr o niższej randze.

Z dyrektyw interpretacyjnych ustawy o ochronie zwierząt jednoznacznie wynika konieczność każdorazowego uwzględniania potrzeb gatunkowych oraz cech osobniczych każdego zwierzęcia przy określaniu sposobu ich traktowania ze strony człowieka. Te natomiast wyznaczane być powinny przede wszystkim aktualnym stanem wiedzy naukowej w zakresie biologii, etologii i dobrostanu, dostarczającej informacji w zakresie zdolności poznawczych zwierząt, funkcjonowania ich zmysłów czy percepcji środowiska. Należy więc przyjąć, że prawna ochrona zapewniana zwierzętom powinna mieć charakter dynamiczny, bowiem tylko takie podejście pozwala na bieżące identyfikowanie zagrożeń, jakie działalność człowieka może stanowić dla ich zdrowia i życia, a tym samym zapewnia możliwość bieżącego reagowania na nie, w szczególności poprzez interwencje legislacyjne.

6 | Podsumowanie

Chociaż z pozoru może się wydawać, że wyroby pirotechniczne nie mają żadnego związku ze zwierzętami, to w rzeczywistości ich oddziaływanie na życie, zdrowie i dobrostan zwierząt jest znaczące. Gwałtowne wybuchy, intensywne światła i towarzyszący im hałas wywołują u wielu gatunków silny stres i panikę, częstokroć prowadzącą do urazów fizycznych lub zaburzeń behawioralnych. Skala tego zjawiska bywa bagatelizowana w przestrzeni publicznej, pomimo że jego konsekwencje są poważne i długofalowe. Należy więc stwierdzić, że proponowane w druku nr 700 zmiany w zakresie wprowadzenia zakazu używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych klasy F2 i F3 korespondują z kierunkiem refleksji obecnym

w literaturze prawniczej, w której od co najmniej kilku lat podnosi się potrzebę systematycznego wzmacniania prawnej ochrony zwierząt.

Trudno też nie dostrzec, że proponowane zmiany nie są pierwszą próbą ograniczenia korzystania z tego rodzaju wyrobów w drodze interwencji legislacyjnej^[62]. Rozwiązania te zyskują przy tym wysokie poparcie społeczne, o czym świadczy liczba podpisów złożonych pod drukiem nr 700. Dodatkowo jednym z najczęściej rozpatrywanych zagadnień w ostatnich latach przez sądy administracyjne, w zakresie dopuszczalności regulowania określonej materii w aktach prawa miejscowego, były właśnie kwestie związane z wprowadzaniem przez lokalnego prawodawcę zakazu używania niektórych wyrobów pirotechnicznych^[63]. W tym jednak kontekście warto podkreślić, że zważywszy na treść art. 1 ust. 1 oraz art. 5 u.o.z., które wprowadzają nakaz poszanowania, ochrony i opieki nad zwierzętami na terytorium całej Rzeczypospolitej Polskiej, nie sposób wywieść racjonalnego uzasadnienia dla różnicowania zasad i zakresu tej ochrony w ujęciu terytorialnym. Teza ta wydaje się uzasadniona szczególnie w pryzmacie analizy dopuszczalności narażania zwierząt na cierpienie, utratę zdrowia lub życia w wyniku korzystania z wyrobów pirotechnicznych.

Nie sposób przy tym zgodzić się z opinią, zgodnie z którą „z unijnych dyrektyw [...] wynika bowiem wyraźnie, że władze polskie [...] nie mogą zabraniać, ograniczać lub utrudniać udostępniania na rynku wyrobów pirotechnicznych, które spełniają wymagania dyrektyw unijnych”^[64]. Z dyrektywy 2013/29 dotyczącej harmonizacji ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do udostępniania na rynku wyrobów pirotechnicznych, na którą powołano się w ekspertyzie, wprost bowiem wynika, że państwu członkowskiemu nie uniemożliwia się przyjęcia środków służących zakazowi lub ograniczeniu posiadania, używania lub

⁶² Tylko w obecnej kadencji Sejmu – poza drukiem nr 700 – rozwiązania w zakresie ograniczenia korzystania z niektórych wyrobów pirotechnicznych zaproponowano w poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt (druk nr 350) oraz poselskim projekcie ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o materiałach wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego (druk nr 729).

⁶³ Adrian Misiejko, „W nowszym orzecznictwie,” w *Mysł Mariana Zimmermanna a współczesne prawo administracyjne*, red. Lucyna Staniszevska, Marek Szewczyk i Jan Zimmermann (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020), 85.

⁶⁴ Anna Kudra-Ostrowska, *Zakazy używania i sprzedaży fajerwerków w gminie – ekspertyza zlecona przez Stowarzyszenie Importerów i Dystrybutorów Pirotechniki* (7.11.2019), <https://ksiegowosc-budzetowa.infor.pl/wiadomosci/3103135,Zakazy-uzywania-i-sprzedazy-fajerwerkow-w-gminie.html> [dostęp: 8.06.2025].

sprzedaży wyrobów klasy F2 i F3 ze względu na konieczność zapewnienia ochrony porządku publicznego, bezpieczeństwa^[65], zdrowia lub ochrony środowiska^[66].

Oczywiste jest przy tym, że chociaż druk nr 700 nie przewiduje zakazu produkowania i sprzedawania, a jedynie zakaz korzystania z niektórych wyrobów pirotechnicznych przez osoby prywatne^[67], może mieć wpływ na branżę pirotechniczną. Przeprowadzenie szczegółowych rozważań w zakresie możliwości wprowadzenia tego rodzaju ograniczeń pod kątem praw i wolności gwarantowanych konstytucyjnie wymagałoby odrębnego opracowania, niemniej jednak już pobieżna analiza przepisów Konstytucji RP wskazuje, że proponowane zmiany wpisują się w przesłankę konieczności ochrony środowiska, a także – uwzględniając aspekt humanitarnej ochrony zwierząt – moralności publicznej^[68].

Proponowane w druku nr 700 zmiany w zakresie ograniczenia powszechnego korzystania z niektórych widowiskowych wyrobów pirotechnicznych wpisują się więc w art. 4 ust. 2 dyrektywy 2013/29, a ich wprowadzenie do krajowego porządku prawnego uzasadnione jest względami ochrony środowiska, którego zwierzęta są integralną częścią. Dodatkowo działanie takie uzasadnione jest koniecznością zapewnienia zwierzętom odpowiedniego poziomu ochrony przed nieuzasadnionym bólem oraz cierpieniem, szczególnie w świetle dyrektyw interpretacyjnych ustawy o ochronie zwierząt. Warto na koniec podkreślić, że pełna swoboda w zakresie wyboru form celebrowania określonych okoliczności nie stanowi koniecznego i nienaruszalnego uprawnienia, bowiem podyktowana jest względami wyłącznie rozrywkowymi. Względy te w żadnym zaś przypadku nie mogą być traktowane jako nadrzędne wobec ochrony życia oraz zdrowia istot żywych, zdolnych do odczuwania bólu i cierpienia.

⁶⁵ Należy przy tym zwrócić uwagę, że powszechna dostępność tego rodzaju wyrobów niejednokrotnie prowadzi do pożarów, zob. m.in. wyrok SR w Człuchowie z dnia 24 lutego 2017 r., II K 199/15, LEX nr 2362026. Ustalenie sprawcy w takich przypadkach bywa niezwykle trudne, zob. m.in. wyrok SA w Szczecinie z dnia 23 czerwca 2016 r., I AGa 332/16, LEX nr 2351759.

⁶⁶ Zob. art. 4 ust. 2 dyrektywy 2013/29.

⁶⁷ Zgodnie z art. 7a ust. 2 druku sejmowego nr 700 zakaz nie dotyczyłby przedsiębiorców i jednostek naukowych działających na podstawie przepisów m.w.u.c. oraz podmiotów uprawnionych do używania wyrobów pirotechnicznych widowiskowych na mocy odrębnych przepisów.

⁶⁸ Tomasz Pietrzykowski, „Moralność publiczna a konstytucyjne podstawy ochrony zwierząt,” *Studia Prawnicze*, nr 1 (217) (2019): 20.

Bibliografia

- Arcangeli, Giulio, Gucrezia Lulli, Veronica Traversini, Simone De Sio, Emanuele Cannizzaro, Raymond P. Galea i Nicola Mucci. "Neurobehavioral Alterations from Noise Exposure in Animals: A Systematic Review." *International Journal of Environmental Research and Public Health*, vol. 20, nr 1, 591 (2023): 1 – 21. <https://doi.org/10.3390/ijerph20010591>.
- Baran, Barbara. *Prawo cywilne dla zarządców nieruchomości*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2009.
- Bojarski, Tadeusz i Aneta Michalska-Warias. "Komentarz do art. 51." W *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. Jerzy Lachowski. Lex/el., 2021.
- Brouček, Jan. "Effects of Noise on Performance, Stress, and Behaviour of Animals: A Review." *Slovak Journal of Animal Science*, vol. 47 (2014): 111 – 123.
- Budyn-Kulik, Magdalena, Patrycja Kozłowska-Kalisz, Marek Mozgawa i Marek Kulik. *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*. LEX/el., 2025.
- Czerwińska, Magdalena, Izabela Mazur i Łukasz Wieja. "Zagrożenia terrorystyczne związane z wykorzystaniem materiałów pirotechnicznych." W *Kryminologia i prawo karne wobec zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego państwa*, red. Łukasz Pilarz, 81 – 93. Lublin: Wydawnictwo Naukowe TYGIEL, 2022.
- Danecka, Daria i Wojciech Radecki. *Ustawa o lasach. Komentarz*, wyd. 4. LEX/el., 2024.
- Erbe, Christine, Michael L. Dent, William L. Gannon, Robert D. McCauley, Heinrich Römer, Brandon L. Southall, Amanda Stansbury, Angela S. Stoeger i Jeanette A. Thomas. "The Effects of Noise on Animals." W *Exploring Animal Behavior Through Sound: Volume 1*, red. Christine Erbe i Jeanette A. Thomas, 459 – 506. Springer, 2022.
- Gabriel-Węglowski, Michał. *Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”, 2008.
- Gronqvist, Gabriella, Chris Rogers i Erica Gee. "The Management of Horses during Fireworks in New Zealand." *Animals*, vol. 6, issue 20 (2016): 1 – 8. <https://doi.org/10.3390/ani6030020>.
- Hargrave, Claire. "Firework Fears and Phobias in Companion Animals – Why Do We Let Owners Take the One in Two Chance?" *The Veterinary Nurse*, vol. 9, issue 7 (2018): 392. <https://doi.org/10.12968/vetn.2018.9.7.392>.
- Hoekstra, Bart, Willem Bouten, Adriaan Dokter, Hans Gasteren, Chris Turnhout, Bart Kranstauber, Emiel van Loon, Hidde Leijnse i Judy Shamoun-Baranes. "Fireworks Disturbance Across Bird Communities." *Frontiers in Ecology and the Environment*, vol. 22, issue 1 (2024): 1 – 8. <https://doi.org/10.1002/fee.2694>.

- Jakubowski, Aleksander. "Swoboda stanowienia przepisów porządkowych przez organy jednostek samorządu terytorialnego." W *Kryzys, stagnacja, renesans? Prawo administracyjne przyszłości. Księga jubileuszowa profesora dr hab. Jacka Jagielskiego*, red. Maksymilian Cherka, Piotr Gołaszewski, Jacek Piecha i Marek Wierzbowski, 622 – 647. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Krajewski, Radosław. "Wykroczenia wybryku i nieobyczajnego wybryku." *Przegląd Sądowy*, nr 11–12 (2010): 116 – 128.
- Krajnik, Szymon. "Komentarz do art. 51." W *Kodeks wykroczeń. Komentarz*, red. Jerzy Lachowski. LEX.el., 2021.
- Kruk, Emil i Michał Rudy. *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2024.
- Kukfisz, Bożena, Jakub Rakus i Robert Piec. "Analiza obciążeń środowiskowych wywołanych produktami spalania wybranych mieszanin pirotechnicznych." *Materiały Wysokoenergetyczne*, nr 11 (2019): 123 – 132.
- Kunc P., Hansjoerg i Rouven Schmidt. "The Effects of Anthropogenic Noise on Animals: A Meta-Analysis." *Biology Letters*, vol. 15, issue 11 (2019): 1 – 5. <https://doi.org/10.1098/rsbl.2019.0649>.
- Kuszelewicz, Karolina. *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Misiejk, Adrian. "W nowszym orzecznictwie." W *Myśl Mariana Zimmermanna a współczesne prawo administracyjne*, red. Lucyna Staniszevska, Marek Szevszyk i Jan Zimmermann, 85. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020.
- Mozgawa, Marek. "Prawnokarne aspekty ochrony zwierząt." W *Prawna ochrona zwierząt*, red. Marek Mozgawa, 166 – 184. Lublin: Oficyna Wydawnicza Verba, 2002.
- Pietrzykowski, Tomasz. "Moralność publiczna a konstytucyjne podstawy ochrony zwierząt." *Studia Prawnicze*, nr 1 (2019): 5 – 29.
- Pietrzykowski, Tomasz. *Prawo ochrony zwierząt. Pojęcia, zasady, dylematy*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.
- Piórkowska-Flieger, Joanna. "Komentarz do art. 83." W *Kodeks wykroczeń. Komentarz aktualizowany*, red. Tadesz Bojarski, Joanna Piórkowska-Flieger i Aneta Michalska-Warias. LEX/el., 2024.
- Radecki, Wojciech. *Ustawa o ochronie zwierząt. Komentarz*. Warszawa: Difin, 2015.
- Rakoczy, Bartosz. *Ustawa o lasach. Komentarz*, LEX/el., 2011.
- Reimer, Stefanie. "Not a One-Way Road – Severity, Progression and Prevention of Firework Fears in Dogs." *PLoS ONE*, nr 14(9) (2019): 1 – 21. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0218150>.
- Sawicki, Tomasz. "Przestępstwo spowodzenia pożaru." *Prokuratura i Prawo*, nr 7 – 8 (2005): 231 – 235.

Stowarzyszenie Prawnicy na Rzecz Zwierząt. *Ustawa o ochronie zwierząt – informator dla funkcjonariuszy Policji*. Warszawa, 2025.

Szewczyk, Ewa. “Humane Protection of Animals Against the Effects of Fireworks Displays.” *Studia Iuridica Lublinensia*, vol. 30, nr 3 (2021): 227 – 238.

Topczewska, Katarzyna. *Ustawa o ochronie zwierząt – informator prawny dla praktyków*, Warszawa: Wydawnictwo Mazovia, 2018.

Waschler, A.F. Claudie, Walter Arnold i Kurt Kotrschal. “Effects of Severe Anthropogenic Disturbance on the Heart Rate and Body Temperature in Free-Living Greylag Geese (*Anser anser*).” *Conservation Physiology*, vol. 10, nr 1 (2022): 1 – 10. <https://doi.org/10.1093/conphys/coac050>.

Woidasky, M. Jörg., Lukas Deuschle, Volker Weiser i Kai Oßwald. “Environmental Effects of Fireworks with Special Consideration of Plastic Emissions.” Manuscript – Initially submitted to *Konferenzband zur 15. Recy&DepoTech 2020*, 18–20.11.2020, Leoben/Österreich: 1 – 8. https://www.researchgate.net/publication/348382340_Environmental_effects_of_fireworks_with_special_consideration_of_plastic_emissions.

